

EGE'DE KUVAR SIN ÖYKÜSÜ

MEHMET YILMAZ SAVAŞÇIN, *Ege Üniv. Fen Fak. Jeoloji Bölümü, İzmir*

Menderes Masifi güneyinde, düzgün yapılı, saydam veya dumanlı irili ufaklı kuvars oluşumları yaygındır. Tek bir maden ocağı şeklinde işletilecek zenginlikte olmasalar da sık yayılım gösterdikleri bölgelerde bir arayıcı bir günde rahatlıkla yüz-ikiyüz kg. kadar kuvars toplayabilir. Bunların bir kısmı KG uzamımlı kalın kuvars damarlarının boşluklarında ve breşli kısımlarında büyümüş kristallerdir (Çine). Ayrıca kıvrımların sırt boşluklarına sızan gazlar ve sıvıların soğuması ile (Mersinbeleni) veya çatlaklar boyunca kuvars oluşumları da görülebilmektedir (Nazilli-Karacasu).

Çakmaklardan kol saatlerine, telsizlere, osilatörlere kadar yayılan bir elektronik endüstrisi, iktiz olmayan doğal kristallerin sürekli alıcısıdır. Brezilya'daki yataklar uzun süre bu amaçla çalıştırılmış, ancak cevherin bitimine yakın durumun önemini kavrayan Brezilya bir ambargo ile kuvarslarının tüketimini kontroluna almıştır. Bu ara boş durmayan endüstri araştırma laboratuvarları yapay SiO₂ üretimine yeni yöntemler kazandırmışlardır. Kafes yapısı hatalı veya çoğunlukla ikiz olarak büyüyen saf, doğal kristaller öğütülerek otoklav fırınlarında yeniden kontrollü

olarak büyütülmekte ve istenilen tek kristaller elde edilmektedir. Bu nedenle uygun bileşimde bazı doğal yataklar yeniden önem kazanmıştır (Karacasu).

İşte bunu bilen alıcı tüccarlar İzmir Limanına gemileri ile uğradıklarında oldukça şişirilmiş bir FOB alış fiatı sözvererek önce gerekli ortam kızıştırmasını sağlarlar. Bu tür fırsatları kollayan ve çevrede olmadık yerlerde depoları olan toptancılar bu ilginç haberi adamları ile anında en uzak köye kadar ulaştırırlar. Yolunuz o sıra Menderes Masifi üzerinde Karacasu - Nazilli - Aydın - Söke yörelerinin köylerinden geçiyor ise süt kuvarası damarlarının hallaç pamuğu gibi atıldığını gözlemlenizle görebilirsiniz. Artık kuvarsin her türlü depolara dolmağa başlamıştır. Bölgenin kuvarslarını laboratuvar değerlendirmeleri ile çok iyi tanıyan alıcı belli etmeden ellerini oğuşturmakta. Gün gelip çatığında depoya uğrar. İşini bilen, maldan anlayan pozunda, biraz da haklı olarak kuvarası beğenmez ve fiyatını gün geçtikçe düşürür. Toplayıcısına, taşıyıcısına borcunu ödeyemeyecek hale düşen kuvaras aracı sonunda alçak gönüllülüğün (!) acıklı örneğini verir, boynu bükük de olsa yeni fiatı kabul eder.

Bu dış kökenli bir öykü. Bir de bunun iç kökenlisi var. Apartmanlarımızın ana yola bakan pencerelerinin perde aralığından görürüz. Ortaçağdan kalma, ayağa düşmüş bir varlıklılık göstergesi, salkım salkım duvarlarda, fazla elektrik tüketmekten başka hiçbir işe yaramayan avize merakımız. Söz konusu yörelerdeki kuvarsitlerin yanısıra en güzel kristallerde, bu en eski tarihsel kalıtım, özenticilik hastalığının yatıştırılmasına yarayan avizeler için öğütülür. Büyük kentlerdeki eritme ocaklarına ve taşıyıcılarına yollanır. İşte iki kısa öykü kuvarsların ne kadar kısa sürede ortadan kalkabileceğini sanırım gösteriyor. Oysa ordumuz telsiz fabrikası hazırlıklarını tamamlamakta. Elektronik aygıtlar üreten mühendislerimiz artık kuvars konusunda bilgi almak için Jeoloji kürsülerine sık sık uğramaktadırlar. Sanırım kendi kuvarslarımızın dışarıdan yeniden ithalini beklemek istemeyiz. Salonlarımızdaki avizeleri kaldırsak, enerji açısından şüphesiz olumlu bir iş yapmış oluruz ama o güzelim (!) yapma bilmurları yeniden tek kristal şekline getirebilmek de kolay bir iş değil. Yoksa müze arşivlerimizdeki kuvarsları sandıklarımızdan çıkarıp otoklavlarda yapaylaştıracığımız günler yakındır.